

8 Een verhelderende opmerking bij het vorige artikel

Henk Lok en Hans Sturm (1943).

Aan het slot van ons artikel over het waternavorrijke blauwgrasland van de broeklanden van de Beerze moesten we een tegenstrijdigheid naar voren brengen. De moeilijkheid was immers dat vele soorten uit het verbond der kleine zeggen (*Caricion curtae-nigrae*) zoals moerasaardbei, moerasvicoeltje, bosrus enz. op een beginstadium, een initiaal-fase van het zuivere blauwgrasland wezen, terwijl daarentegen de struikopslag en vooral de hoge presentie en bedekking van pluimstruisriet het vermoeden deed ontstaan dat we reeds met een overgang naar het moerasbos (*Alnion*) te maken hadden, dus met een terminale fase van het blauwgrasland. En hoe kan nu één vegetatie tegelijk initiale en terminale fase van een gezelschap zijn? Aanvankelijk lijkt deze tegenstrijdigheid onoplosbaar, temeer daar we de optimale fase van het blauwgrasland, dus het onvermengde, zuivere, goed ontwikkelde blauwgrasland zoals we dat uit Nieuwkoop kennen, nergens in het Beerzeland hebben aangetroffen.

Laten we dit probleem nog wat nader bekijken. We hebben in genoemd artikel aannemelijk gemaakt dat het blauwgrasland bij de Beerze ontstaat uit de bosrusgemeenschap door ontwatering en bemaaiing van dit laatste. Deze overgang is ongeveer tot de helft voltooid en dit stadium van de overgang noemen we 'waternavorrijk blauwgrasland'. Nemen we nu het strakke successieschema aan: bosrusgemeenschap, blauwgrasland, sporkenwilgenbroek, dan geeft de struikopslag de overgang naar het volgende gezelschap, een bostype aan. Waar is nu echter het typische blauwgrasland, de optimale fase, die volgens het schema na de overgang *Juncetum acutiflorae*-blauwgrasland (= initiale fase blauwgrasland) en voor de overgang blauwgrasland - *Saliceto-Franguletum* (= terminale fase blauwgrasland) moet komen?

Uit nevenstaand schema blijkt nog eens duidelijk dat de differentiërende soorten van de initiale fase (soorten van het *Caricion curtae-nigrae*), zowel als de differentiërende soorten van de terminale fase (soorten uit het *Alnion*) veel en goed ontwikkeld voorkomen, terwijl de typische *Molinion*soorten niet zo goed vertegenwoordigd zijn als bij een gezelschap uit dit verbond verwacht mag worden.

SCHEMA MOLINIETUM BEERZE-BROEKLANDEN.

De getallen geven de presentie in % van de soort in de tabel (zie vorig artikel) aan; de cijfers zijn die van de (gemiddelde) bedekking.

Soorten van de Bosrusgemeenschap; initiale fase van het Molinietum:

Hydrocotyle vulgaris	100	2.4	waternavel
Juncus acutiflorus	87	+2	bosrus
Galium palustre	62	+	moeraswalstro
Potentilla palustris	50	+	moerasaardbei
Viola palustris	25	+	moerasviooltje
Stellaria palustris	25	+	zeegroene muur
Carex nigra	25	+	gewone zegge

Blauwgrasland-soorten; optimale fase:

Potentilla erecta	100	+	tormentil
Carex panicea	75	1.3	blauwe zegge
Lysimachia vulgaris	75	+	wederik
Gentiana pneumonanthe	50	+	klokjesgentiaan
Succisa pratensis	50	+2	blauwe knoop
Achillea ptarmica	50	+	wilde bertram
Juncus subuliflorus	50	+	biezeknoppen
Thalictrum flavum	12	+	poelruit
Cirsium dissectum	12	+	spaanse ruiter

Soorten van het sporken-wilgenbroek; terminale fase Molinietum:

Calamagrostis canescens	100	2.3	pluimstruisriet
Peucedanum palustre	100	+3	melkeppe
Salix spec.	62	+	wilg
Frangula alnus	37	+	sporkenhout
Salix repens	37	+	kruipwilg

Je ziet dat we je voor deze uitgesproken tegenstrijdigheid nog wel enige verklaring schuldig zijn. En de oplossing is eigenlijk nog wel zo voor de hand liggend.

Zowel het 'Overzicht' (1942) als Tüxen (1937) vermelden bij het sporckenwilgenbroek dat dit zich uit associaties van het Caricion curtae-nigrae en van het Molinion kan ontwikkelen. De oecologische amplitudo van dit moerasbos is blijkbaar zo groot, dat zij zowel de oecologische factoren van het Caricion curtae-nigrae, als die van het Molinion omvat. Een overgang van de bosrusgemeenschap (een associatie uit het Caricion curtae-nigrae) naar het blauwgrasland (uit het Molinion) staat dus geheel los van de ontwikkeling van het genoemde broekbos.

We mogen nu wel aannemen dat de gang van zaken bij een natuurlijke successie dus zonder ingrijpen van de mens zou zijn: Juncetum acutiflorae - Saliceto-Franguletum.

Oorspronkelijk konden we dus in de Beerze-broeklanden een overgang tussen deze twee associaties vinden. Door intensievere bemaaiing en nog meer door de verlaging van het grondwaterpeil door kanalisering van de Beerze gaat nu de bosrusgemeenschap (Juncetum acutiflorae) over in blauwgrasland. Deze veranderende oecologische factoren vormen echter geen beletsel voor het sporckenwilgenbroek om zich verder te ontwikkelen. Het maaien heeft echter tot gevolg dat de bosvorming het bij een poging moet laten en zich slechts in struikopslag en hoge bedekking van pluimstruisriet kan manifesteren.

Daar de kanalisatie van de Beerze nog van betrekkelijk recente datum is, kunnen we na verloop van tijd het verdwijnen van de soorten van het Caricion curtae-nigrae verwachten, waardoor we hier dan alleen nog de terminale fase van het blauwgrasland zullen vinden. Dit zal dus de proef op de som worden.